

NOVÉ METODY

HODNOCENÍ PŘÍPRAVY DO VELITELŮ, ŠTÁBŮ A VOJSK

Dnešnímu prudkému rozvoji armády, způsobu její přípravy, vývoji výzbroje i potřebám rozvoje vojenskoteoretického myšlení nevyhovuje podle mého názoru plně dosavadní způsob hodnocení přípravy velitelů, štábů i vojsk. Nevyhovuje zejména proto, že kromě několika předmětů bojové a politické přípravy, kde se k hodnocení používá ukazatelů, neumožňuje objektivně hodnotit přípravu vojsk a štábů jako celku podle normovaných hledisek. Podplukovník Jaček dovolává se v článku VM č. 2/67 potřeby zavést nové metody do hodnocení operačně taktické přípravy. Domnívám se, že tento požadavek je nutné rozšířit na celou oblast činnosti armády, aby výsledky, které očekáváme, byly skutečně objektivní. To nebude možné, zachováme-li i nadále převážně textový způsob hodnocení, který často umožňoval skrývat některé nedostatky.

Nejde však o minulost, jde o budoucnost, jak dál, aby výsledky operační i bojové přípravy po stránce hodnocení bojeschopnosti i výsledků přinesly hodnoty do samotného obsahu přípravy velitelů, štábů i vojsk. Toto pravděpodobně nedosáhneme dosavadním způsobem hodnocení stavu operační a bojové přípravy štábů a vojsk ČSLA, které má zejména tyto nedostatky:

- nemá jednotný systém, umožňující vzájemně srovnat a vyhodnotit ekvivalentní veličiny, zjistit opakovatelnost a četnost jevu ve větším počtu sledovaných událostí;

- včas nesignalizuje a neupozorňuje na negativní tendence v orientaci obsahů operačně taktické přípravy i přípravy vojsk (viz opomíjení otázek obrany a vedení bojové činnosti bez ZHN v posledních letech), proto se tyto tendence „objevují“ až při vytvoření konfliktních situací;

- i když je zavedena stupnice hodnocení 1–5, v praktické činnosti se těžko výrazně rozlišují jednotlivé stupně hodnocení a tím i objektivnost a věrohodnost údajů. U těch druhů operačně taktické a bojové přípravy, kde k hodnocení nepoužíváme ukazatelů (např. taktická příprava), hodnocení se prak-

tický zkracuje na dva stupně — 3 a 4. Z nich pak skutečně nemůžeme výrazně odlišit dobré od nedobrého jak co do obsahu, tak i formy přípravy;

— textové hodnocení je nepřehledné, ztrácí se v něm zjištěné normotvorné údaje, nelze třídit, údaje nemůžeme bez administrativních těžkostí hromadně zpracovávat a dlouhodobě uchovávat;

— neumožňuje sestavovat vědecké předpovědi vývoje operačního umění, taktiky a bojové přípravy vševojskových štábů, vojsk i druhů vojsk, jejich organizaci, výzbroj i jiné materiální zabezpečení;

— je mimořádně zatíženo subjektivními vlivy a názory, které často vyjadřují více přání hodnotícího než skutečný stav a objektivitu poznatků;

— vyhodnocování výsledků vyžaduje mít na všech stupních zkušené pracovníky, jejichž osobní zkušenosti a poznatky často nahrazují nedostatek faktů. To vedlo k tomu, že na štábech někteří pracovníci jen tvoří různé doklady, zprávy, rozborů a vyhodnocení.

Tento způsob hodnocení je zaveden více v oblasti operačně taktické přípravy, zatím co některé druhy bojové přípravy mají díky přijatým normám a ukazatelům k hodnocení alespoň zdání objektivitu. Při pozorném pohledu však vyjde najevo, že ukazatelové hodnocení ovládá tak malou oblast, že jeho výsledky jsou pro celkové výsledky operačně taktické a bojové přípravy nepodstatné.

To je jen jedna stránka věci. Ukazatelové hodnocení oceňuje jen okamžitý stav, rozhodující nejvýše pro hodnocení bojeschopnosti. Nedává však již možnost zjišťovat příčiny dobrých i špatných výsledků.

* * *

Tento nedostatek v trvalém uchovávaní statisticky zpracovatelných výsledků činnosti celé armády za různě dlouhá období a etapy vývoje způsobuje, že hodnocení možností v operačně taktickém použití vojsk, rozvoje operačního umění i taktiky, organizace i výzbroje, je založeno na představách zpracovatelů, míře jejich poznání, dosavadní praxi a osobních zkušenostech a schopnostech zpracovatelů vědecky přistupovat k řešení problematice. Schvalovací proces nadřazených všech stupňů pak je obdobný, protože se sami nemohou opřít kromě své autority zpravidla o nic víc než zpracovatelé. Tím vzniká možnost rozdílných subjektivních názorů, které zpravidla nelze doložit spolehlivými objektivními důkazy a rozhodnout je nutné aktem nadřazenosti. Nadřazenost však neznamená objektivní správnost, to je jen rozšířená domněnka.

Při rozboru zkušeností z větších i malých cvičení je na první pohled patrné, že i když jde o závažné závěry, těžko se přistupuje k jejich skutečnému rozboru, protože se ztratila většina příčin, které ve svém souhrnu daný výsledek přivodily. Např. vševojskový svazek dosáhne čáry rozvinutí o 2 hodiny později. V textovém hodnocení nemůžeme rozebrat stovky příčin, které mohly zpoždění svazku přivodit, protože přesun svazku se skládá ze stovek činností různých otevřených i uzavřených okruhů, kde řada událostí, stojících zdánlivě v pozadí, mohla mít základní vliv na celkový výsledek. Nepoukážeme-li přesně na příčiny, bude velitel i se svým štábem dlouho hledat, najde-li vůbec správné řešení.

A o to právě jde. Zavést v celé ČSLA takové řešení, které při zvýšených úkolech zabrání dlouhému hledání příčin, odstraní zbytečné plány odstraňování nedostatků, aktivy, vyhodnocování, informace a zprávy a na jednom prin-

cipu zavede systém, který kromě toho, že bude objektivní, umožní i strojové zpracování údajů a tím i rychlou orientaci nadřízených velitelů a štábů o bojeschopnosti a potřebách vojsk, nutných k rozhodování, řízení a velení. V podstatě půjde o to, zaměnit zejména na nižších stupních slohové práce a řečnická cvičení za fakta, tabulky a grafy a z toho vyplývající závěry. Pro vyšší stupně velení pak musí systém hodnocení zabezpečit dlouhodobé sledování a podklady k normotvorné činnosti v oblasti celého vojenství i podklady k ekonomicko-hospodářskému rozhodování a materiálně technickému zabezpečení ČSLA.

Můžeme očekávat, že v ČSLA vznikne během příštích let v souvislosti se zaváděním výpočetní techniky i tlaku štábů všech stupňů potřeba hromadně vyhodnocovat údaje operační, taktické i bojové přípravy vševojskových štábů a jednotek i druhů vojsk. Bude pravděpodobně nutné evidovat a sledovat nejen počty hodin, životnost techniky a proběhy km, ale i stupeň přípravy štábů, taktické normy a možnosti, tempa bojové činnosti a efektivnosti řízení bojové činnosti. Prvním cílem by mělo být vyloučit z hodnocení výsledků subjektivního činitele, který by neměl mít možnost zasahovat vědomě i nevědomě do konečných výsledků. Dalším cílem by bylo dlouhodobé uchovávání informací, jejich vyhodnocování a využití k normotvorné činnosti.

K tomu bude nutné pravděpodobně vytvořit jednotný systém svodu, evidence a vyhodnocování údajů a informací, které mohou ve svém souhrnu pomoci k zavedení vědeckosti do řízení.

Potřeba vzniku jednotného systému bude narůstat pravděpodobně postupně podle toho, jak zvyklosti v používání číselných ukazatelů hodnocení výsledků BPP a jejich efektivnosti umožní orientovat pozornost velitelů a štábů na potřebu vědecké informace. Je možné, že nejdříve vzniknou oddělené systémy, které bude nutné později centralizovat v jednotném řízení.

V souvislosti s potřebou zavést nový systém hodnocení se budou vyvíjet i jednotlivá kritéria, potřebná k vzájemnému srovnávání údajů a jevů podle časové i kvantitativní a kvalitativní základny. Bez přijetí závažných kritérií (ukazatelů, norem hodnocení) nemůžeme o novém systému hodnocení hovořit. Potřeba kritérií a dosažení jednotnosti názoru na způsob jejich uplatnění bude pravděpodobně nejsložitější otázkou celého problému. Zatím se kritéria (ukazatele) uplatňují převážně jen u jednoduchých úkonů, případně u souhrnu jednotlivých úkonů (např. střelecká úloha, hodnocení celé jednotky ze střelby nebo použití prostředků PCHO jednotlivce, hodnocení celé jednotky). V představách našich velitelů a štábů je bodové hodnocení spojeno převážně s jednoduchou činností, zejména tam, kde můžeme dosažené výsledky změřit, spočítat nebo prověřit podle přípustných odchylek daných předpisy. V předpisech a směrnicích jsou také zakotveny zásady, jak hodnotit spojování více jednoduchých činností jednoho oboru v jednotce nebo útvaru. Chybí nám tedy zásady, jak hodnotit spojování jednoduchých činností v činnosti složité různého oboru, které ve svém souhrnu představují boj a operaci vcelku.

Nejsložitější komplexní činnost, při níž v současné době používáme hodnotové ukazatele (kritéria), jsou taktická cvičení dělostřelectva s bojovou střelbou v baterii, oddíle, pluku i svazku, kde celkový výsledek je souhrnem výsledků z celé bojové činnosti, to je činnosti velitelů a štábů i jednotek podle předem stanovených pravidel. Podle hodnotových ukazatelů jsou ohodnoceny výsledky střelby, manévru a přesunů, průzkumu cílů a znalostí velitelů a štábů.

I v této situaci však zatím je možné uplatnit subjektivní vliv hodnotícího a výsledky hodnocení mají charakter ocenění okamžitého stavu jednotky nebo útvaru a nepřinášejí mnoho nového do rozvoje teorie operačně taktického použití daného druhu vojska. K dosažení tohoto cíle musí být položeny i jiné otázky, které objasní, proč k danému výsledku došlo a kolikrát, a odhalí zákonitosti jevu ve všech jeho souvislostech. Výsledkem bude tedy na jedné straně hodnocení určitého jevu operačně taktické a bojové přípravy velitelů, štábů i vojsk a na druhé straně z rozboru souhrnu všech jevů za sledované období bude patrný i celkový trend rozvoje operačně taktického myšlení, metod přípravy štábů i vojsk, požadavky na rozvoj výzbroje armády a jejího materiálně technického zabezpečení.

Příspěvek má za cíl podpořit myšlenky, uveřejněné v článku pplk. J a č k a ve VM č. 2/67. Je na první pohled zřejmé, že bude mimořádně složité něco podobného zavést. Jiné cesty ale není. Složitost současného společenského života a tedy i života armády nedovolí řídit se intuicí a pudovou činností. Nedílná velitelská pravomoc tím, že bude více respektovat fakta při rozhodování, se přesune do vyšších forem řídicí činnosti. Zatím tomu tak vždy nebylo. Jednotka, útvar, svazek byly převážně odrazem činnosti velitele. Proto každá změna funkce, příchod méně zkušeného pracovníka, rozměňovaly pracně sladěný štáb. Z toho důvodu musí dnes v předvečer vědeckotechnické revoluce v armádě nastoupit i nové způsoby jejího řízení a to nejen na nejvyšších stupích, ale na těch nejnižších musí věda pomáhat řídit život.